

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Анотация. Розглянуто питання щодо забезпечення ліквідності банків в умовах фінансової нестабільності. Охарактеризовано важливість ліквідності та її вплив на платоспроможність банку. Запропоновано шляхи поліпшення ліквідності в умовах кризових фінансово-економічних трансформацій.

Аннотация. Рассмотрены вопросы обеспечения ликвидности банков в условиях финансовой нестабильности. Охарактеризована важность ликвидности и ее влияние на платежеспособность банка. Предложены пути улучшения ликвидности в условиях кризисных финансово-экономических трансформаций.

Annotation. The questions of providing the liquidity of commercial banks are examined under financial crisis conditions. The liquidity importance and its influence on solvency of bank institutions are characterized. The ways of improving the liquidity under conditions of financial and economic transformation are proposed.

Ключові слова: ліквідність банку, нормативи ліквідності, платоспроможність банку, забезпечення ліквідності.

Поняття "ліквідність банку" означає можливість банку своєчасно і повно забезпечувати виконання своїх боргових і фінансових зобов'язань перед усіма контрагентами, що визначається наявністю достатнього власного капіталу банку, оптимальним розміщенням і величиною коштів за статтями активу і пасиву балансу з урахуванням відповідних термінів. Отже, ліквідність банку – це можливість використовувати його активи в якості наявних коштів або швидко перетворювати їх в такі [1]. Можна підкреслити, що поточна стабільність фінансової системи банку напряму залежить від ефективного забезпечення ліквідності банку.

Таким чином, можна зазначити, що ліквідність банку займає велике значення у фінансовому секторі економіки та потребує значного доопрацювання в частині розробки ефективних управлінських інструментів, які дали б змогу відстежувати і зменшувати вплив на рівень ліквідності як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, особливо в умовах фінансової нестабільності.

Дослідженню банківської ліквідності присвячена значна кількість наукових праць, що були опубліковані як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Значний вклад у дослідження безпосередньо проблеми банківської ліквідності та суміжних питань внесли вітчизняні науковці: Герасимович А. М., Деркач О. В., Ковальчук Т. Т., Лазепко І. М., Малюков В. М., Мороз А. М., Примостка Л. О., Савлук М. І., а також зарубіжні спеціалісти: Едвін Дж. Долан, Мамонова І. Д., Пітер С. Роуз, В. М. Уоскін. Широко відомі наукові праці Лаврушина О. І., Міщенко В. І. [1; 2], Шелудько В. М., Пересади А. А.

Метою даної статті є дослідження проблематики забезпечення ліквідності банківських установ в умовах фінансової нестабільності.

Ліквідність є однією із найважливіших системних характеристик діяльності банку. Цей показник є її динамічним станом, який забезпечує своєчасність, повноту і безперервність виконання всіх сукупних зобов'язань банківської системи та достатність коштів відповідно до потреб розвитку економіки країни. Причому негативний вплив на діяльність банку має як недостатня, так і надмірна його ліквідність. Низький рівень ліквідності банку обмежує його платоспроможність, спричиняє втрату довіри клієнтів, зниження доступу та підвищення вартості зовнішніх джерел фінансування для підтримання ліквідності, а відповідно й фінансові проблеми. Надлишкова ліквідність банку, у свою чергу, свідчить про його неспроможність ефективного розпорядження наявними вільними ресурсами і спричиняє збитки для капіталу. Надлишкова ліквідність усієї банківської системи знижує діяльність інструментів грошово-кредитної політики, а відповідно й її ефективність щодо досягнення поставлених цілей.

Отже, ліквідність банківської системи є її динамічним станом, який забезпечує своєчасність, повноту і безперервність виконання усіх грошових зобов'язань банківської системи та достатність коштів відповідно до потреб розвитку економіки [3].

Серйозні проблеми, які існують сьогодні на макроекономічному рівні, значно ускладнюють стійке функціонування комерційних банків. В умовах глобалізації та під впливом світової фінансової кризи зростає невизначеність економічного, соціального і політичного розвитку. В епіцентр впливу потрапляє банківська система, стабільність якої підривається процесами, що пов'язані із дисбалансом її ліквідності.

Досліджуючи це питання, слід зазначити, що проблеми, пов'язані з ліквідністю вітчизняної банківської системи, у 2008 році та в кінці 2010 року характеризували діаметрально протилежними процесами. Згадуючи докризовий період 2006 – 2008 років, варто зазначити, що вектор діяльності комерційних банків був направлений у бік ведення ризикового і довгострокового кредитування;

приросту короткострокових депозитів) та переоцінка заставного майна (мається на увазі хибність прогнозів у зміні вартості застави та їхньої ліквідності). Така діяльність більшості банків у результаті погіршення загальної ринкової кон'юнктури зумовила суттєву втрату ліквідності банківської системи та підірвала її стабільність. Ще донедавна, за станом на 01.01.2010 року, у 10 вітчизняних банках було запроваджено тимчасову адміністрацію для підтримки їх фінансового стану та виведення з кризової ситуації; щодо чотирнадцяти прийнято рішення про їх ліквідацію. Дії НБУ в цьому напрямі, в першу чергу, були спрямовані на запобігання погіршення ситуації з платоспроможністю і ліквідністю банківських установ [2].

На сьогодні ж важливою постає проблема нерационально підвищеної банківської ліквідності, яка гальмує реформування та розширення національної економіки. Отже, на банківському ринку регулювання ліквідності з боку НБУ забезпечується операціями грошової стерилізації через випуск депозитних сертифікатів, продажу державних цінних паперів та проведення операцій зворотного РЕПО.

У будь-якому разі політика НБУ у сфері стабілізації ліквідності банківської системи України повинна узгоджуватись із наявними процесами розвитку економіки та боротьбою з кризовими явищами.

Питання управління ліквідністю в умовах, які сьогодні склались на фінансовому ринку, необхідно вивчати не тільки на рівні національної економіки, а й на рівні менеджменту окремого банку. Адже якісне управління процесом своєчасного виконання банком взятих на себе грошових зобов'язань загалом формує позитивний стан ліквідності банківської системи.

Управління ліквідністю комерційного банку варто розглядати з таких сторін:

управління строками та обсягами залучених і розміщених коштів;

управління ступенем ризику активних операцій та їх дохідності [2].

Таким чином, роблячи підсумки, а також враховуючи результати наукових праць дослідників, можна відмітити, що забезпечення ліквідності комерційних банків в умовах кризових явищ на фінансових ринках шляхом скорочення обсягу активних операцій хоча й дозволяє банківській системі підвищити свою надійність, проте є не вигідним для розвитку і підтримки стабільності національної економіки. Відповідно, виникає потреба обмеження надлишкової ліквідності банківських інститутів і підтримки її на природному рівні відповідно до раніше встановлених вимог Національного банку України. Оскільки регулювання даного питання перебуває, знову ж таки, в компетенції НБУ, то, на думку автора, першочерговими кроками у цьому напрямі повинні стати такі:

проведення розширення часових періодів щодо надання кредитів овернайт, що дасть можливість оперативного використовувати їх для розрахунків, а не лише для виконання банками резервних вимог;

обмеження нормативного збільшення розміру капіталу банків, оскільки це призводить до відволікання частини робочих коштів, що є неприйнятним в умовах кризи;

збільшення можливості звернення банків за кредитами овернайт до НБУ порівняно з існуючими положеннями;

тимчасове надання можливості пролонгації раніше отриманих банками кредитів рефінансування НБУ з метою забезпечення резервів фінансових ресурсів, які можна було б використовувати для проведення поточних активних операцій [4].

Отже, Національному банку України необхідно врахувати уроки нинішньої фінансово-економічної кризи і сформувати більш чіткий інструментарій щодо дотримання ліквідності комерційними банками, зокрема в частині обмеження і недопущення надлишкової ліквідності.

Наук. керівн. Жукова О. К.

Література: 1. Міщенко В. Ліквідність банківської системи: економічна сутність, структура і методологічний підхід до аналізу / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник НБУ. – 2008. – № 11. – С. 6–9. 2. Тихомирова С. М. Ліквідність банківської системи у забезпеченні інноваційного розвитку економіки / С. В. Тихомирова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 5. – С. 182–186. 3. Міщенко В. Підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні / В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2010. – № 8. – С. 4–8. 4. Дзямучич М. І. Забезпечення ліквідності комерційних банків в умовах фінансової кризи / М. І. Дзямучич, О. М. Чижик // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 66–72.